

Sundhedsstyrelsen
jfha@dkma.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
DIREKTE 3269 8611
MOBIL 9132 5718
MVL@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

J. NR. 540.10/30932/MVL/MPED

HØRING OVER UDKAST TIL ÆNDRING AF BEKENDTGØRELSE OM STERILISATION OG KASTRATION OG VEJLEDNING OM STERILISATION

14. AUGUST 2014

Sundhedsstyrelsen har ved e-mail af 1. juli 2014 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til høring over udkast til ændring af bekendtgørelse om sterilisation og kastration og vejledning om sterilisation.

Instituttet har følgende bemærkninger:

FN'S HANDICAPKONVENTION

Selvbestemmelse er et grundlæggende princip for FN's konvention om rettigheder for personer med handicap (Handicapkonventionen), som konventionen som sådan skal fortolkes i lyset af, jf. konventionens artikel 3. Den styrkede respekt for selvbestemmelse for personer med handicap har givet sig udtryk i en lang række bestemmelser i konventionen. Det kommer blandt andet til udtryk i artikel 12 om retlig handleevne. Det følger heraf, at Danmark skal fremme støttet beslutningstagning og den enkelte borgers handleevne mest muligt. Substitueret beslutningstagning, hvorefter værger træffer beslutninger på den enkeltes vegne, skal tilsvarende begrænses.

Det fremgår også af Handicapkonventionens artikel 25, at personer med handicap har ret til sundhedsbehandling på grundlag af samtykke på lige fod med andre. Endvidere understreger artikel 17 i konventionen, at personer med handicap har lige ret til personlig integritet og i artikel 23 om respekt for hjemmet og familien, at personer med handicap har ret til bevarelse af deres fertilitet på lige fod med andre.

Det fremgår også af forarbejderne til loven, at der ved vurderingen af, om en person kan steriliseres, skal lægges vægt på FN's Handicapkonvention, herunder konventionens krav om

selvbestemmelse. Fra forarbejderne til sundhedsloven (lovforslag nr. 172 af 28. februar 2013 om ændring af sundhedsloven og vævsloven) fremgår blandt andet at:

”De foreslåede ændringer om justering af kriterier for sterilisation og tilbuddet om samtaleforløb må ses i sammenhæng og tilsigter at beskytte og respektere den enkeltes selvbestemmelse og personlige integritet, som det også fremgår af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap art. 3, 12, 17, 23 og 25. Tilbud om samtaleforløbet vil således give anledning til at den, der overvejer sterilisation, kan modtage støtte til at forme og tilkendegive sin holdning, ligesom ligestillingsmæssige perspektiver også kan inddrages i det omfang det må være relevant for den person, som overvejer sterilisation. Der er alene tale om et tilbud om samtaleforløb, også ud fra hensyn til den enkelte og respekt for dennes selvbestemmelse og personlige integritet.

Om forholdet til FN's konvention om rettigheder for personer med handicap bemærkes i øvrigt, at anmodning om sterilisation skal fremsættes af den, på hvem indgrebet skal foretages, dog således, at samrådet efter anmodning fra en særligt beskikket værge - når omstændighederne taler derfor - kan tillade sterilisation, når den, som har fremsat anmodning om sterilisation efter § 109 på grund af sindssygdom, hæmmet psykisk udvikling, alvorligt svækket helbred eller af anden grund varigt eller for længere tid ude af stand til at forstå betydningen af indgrebet. Der er således ikke hjemmel i sundhedsloven til at foretage sterilisation af tvangsmæssig karakter. Nærværende forslag tilsigter ikke at ændre herpå.”

SUNDHEDSSTYRELSENS UDKAST TIL BEKENDTGØRELSE OG VEJLEDNING

Det fremgår af udkastet til bekendtgørelse om sterilisation og kastration § 1, stk. 4, nr. 2, at det ved anmodning om sterilisation af en person omfattet af lovens § 110 alene er den særligt beskikkede værge, der skal underskrive ansøgningen. Det samme fremgår af udkast til vejledning om sterilisation.

Det fremgår også af udkastet til bekendtgørelsen § 2, stk. 6, at den, der har varetaget samtaleforløbet, skal udarbejde en erklæring om, at samtaleforløbet er gennemført. Men det sikres ikke, at en person, som har udtrykt tvivl under samtaleforløbet kommer til at tale med en læge eller en sagsbehandler efter samtaleforløbets afslutning.

Der er en tynd streg mellem tvungen sterilisation og sterilisation uden informeret samtykke. I Danmark tillades sterilisation uden informeret

samtykke for personer, som ikke er i stand til at forstå sterilisationen og som har behov for sterilisation for at forebygge uønskede graviditeter. Det forhold at der ikke kan gives et informeret samtykke, betyder at myndigheder skal gøre en særlig indsats for at sikre, at personen i videst muligt omfang forstår indgrebet og stiller sig positivt over for det. Det strider således mod principperne om selvbestemmelse og støttet beslutningstagning i FN's Handicapkonvention at foretage så alvorligt et indgreb uden udtrykkeligt at lægge vægt på den enkeltes holdning til indgrebet.

Det er positivt, at der i dag skal tilbydes samtaleforløb, som kan hjælpe den enkelte til at forme sin egen mening om indgrebet. Men tilbuddet om samtaleforløb og retten til at sige fra overfor indgrebet kan ikke stå alene.

Institut for Menneskerettigheder skal derudover henvise til instituttets tidligere høringssvar til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse af 1. maj 2012 vedrørende høring over udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven (Adgang til ydelser og patienters rettigheder m.v.) j.nr. 540.10/27075/MVL/DETS, samt af 29. januar 2013 vedrørende høring over udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og vævsloven j.nr. 540.10/28561/CBA.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at sikre at krænkelser af menneskeretten undgås – at:

- det præciseres i såvel bekendtgørelsen som vejledningen, at der i vurderingen af, om der skal gives tilladelse til sterilisation, altid skal lægges vægt på, om personen, som indgrebet skal foretages på, stiller sig positivt overfor indgrebet, i det omfang, han eller hun forstår det. Det er således ikke tilstrækkeligt, at personen kan modsætte sig indgrebet, hvis han eller hun ikke ønsker det.
- det præciseres i vejledningen, at samtaleforløb til at forme sin mening om indgrebet, så vidt muligt bør finde sted, før der indhentes speciallægeerklæring fra en psykiater om indgrebets ønskelighed. Såfremt samtaleforløbet finder sted efter indhentelse af speciallægeerklæring, bør personen tilbydes en samtale med egen læge om indgrebet, for at sikre, at eventuelt opstået tvivl om, hvorvidt personen ønsker indgrebet eller ej, bliver formidlet videre til samrådet.
- det præciseres i vejledningen, at gruppen af personer, som anses at falde under sundhedslovens § 110, hvorefter ansøgning om sterilisation kun indgives af værger, bør fortolkes snævert.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at:

- der tilføjes et afsnit til vejledningen, hvor det understreges, at et så alvorligt indgreb som sterilisation uden informeret samtykke, kræver helt særlige tiltag for at sikre respekt for den enkeltes integritet og selvbestemmelse, jf. FN's Handicapkonventions artikler 12, 17 og 23(1), hvorefter de særlige tiltag opsummeres.

Der henvises til sagsnr. 2014032074.

Med venlig hilsen

Maria Ventegodt Liisberg